

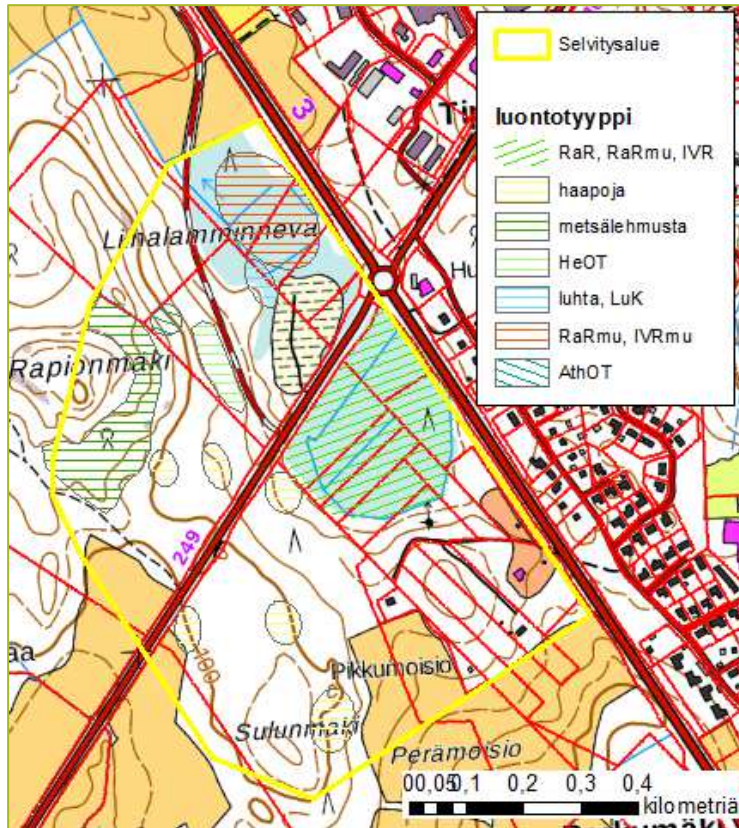
2019

Luontoselvitys 2019: Tippavaaran rajaus

YTM, FM, luontokartoittaja (eat.)

Luontoselvitys: Tippavaaran rajausta

Kuva 1 Selvitysalue.

SISÄLLYS

1	Menetelmät.....	2
1.1	Luonnonsuojelulain luontotyypit ja metsälain erityisen arvokkaat elinympäristöt	2
1.1.1	Luonnonsuojelulain luontotyypit § 29.....	2
1.1.2	Metsälain erityisen arvokkaat elinympäristöt § 10	3
2	Aluekuvaukset ja suositukset.....	4
2.1	Häijääntien itäpuoli.....	4
2.1.1	Lehtoa ja lehtomaista kangasta	6
2.2	Häijääntien länsipuoli.....	7
2.2.1	Suoalueet.....	7
2.2.2	Rinnelehdot.....	8

1 MENETELMÄT

Maastokäynnit alueelle tehtiin 30.8.2019 ja 3.9.2019. Maastokäynneillä tehtiin muistiinpanoja alueen rakennepiirteistä, lajistosta ja luontotyypeistä. Selvityksessä pyrittiin yleispiirteiden kuvaamiseen, mahdollisten lakikohteiden ja muiden monimuotoisuudelle arvokkaiden kohteiden (kuten uhanalaiset luontotyypit) määrittelyyn.

Taulukko 1. Alueen luontotyypit ja niistä käytetyt lyhenteet. Uhanalaisuus Kontula & Raunio 2018 mukaan¹.

luokka	luontotyyppi	lyhenne	ravinteisuus	uhanalaisuus
tuore lehto	käenkaali-oravanmarjatyyppi	OMaT	keskiravinteinen	vaarantunut, VU
tuore lehto	sinivuokko-käenkaalityyppi	HeOT	runsasravinteinen	erittäin uhanalainen, EN
kosteaa lehto	hiirenporras-käenkaalityyppi	AthOT	keskiravinteinen	silmälläpidettävä, NT
lehtomainen kangas	oravanmarja-mustikkatyyppi	OMT	keskiravinteinen	silmälläpidettävä, NT ²
suo	tupasvillaräme	TR	vähäravinteinen	vaarantunut, VU
suo	isovarparäme	IVR	vähäravinteinen	vaarantunut, VU
suo	luhtakorpi	LuK	keskiravinteinen	
ojitettu suo	-muuttuma	-mu		
turvekangas	mustikkaturvekangas	Mtk		

1.1 LUONNONSUOJELULAIN LUONTOTYYPIT JA METSÄLAIN ERITYISEN ARVOKKAAT ELINYMPÄRISTÖT

1.1.1 Luonnonsuojelulain luontotyypit § 29

Seuraaviin luontotyyppihin kuuluvia luonnontilaisia tai luonnontilaiseen verrattavia alueita ei saa muuttaa niin, että luontotyyppin ominaispiirteiden säilyminen kyseisellä alueella vaarantuu:

- 1) luontaisesti syntyneet, merkittävältä osin jaloista lehtipuista koostuvat metsiköt;
- 2) pähkinäpensaslehdot;
- 3) tervaleppäkorvet;
- 4) luonnontilaiset hiekkarannat;

¹ Kontula, T. & Raunio, A. (toim.) 2018: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus. Osa 2. Suomen ympäristökeskus ja Ympäristöministeriö.

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161234/SY%205%202018%20Osa%202%206%20Mets%c3%a4t.pdf?sequence=44&isAllowed=y> (haettu 19.9.2018)

² varttuneet havupuuvaltaiset lehtomaiset kankaat, s.515.

- 5) merenrantaniityt;
- 6) puuttomat tai luontaisesti vähäpuustoiset hiekkadyynit;
- 7) katajakedot;
- 8) lehdesniityt; sekä
- 9) avointa maisemaa hallitsevat suuret yksittäiset puut ja puuryhmät.

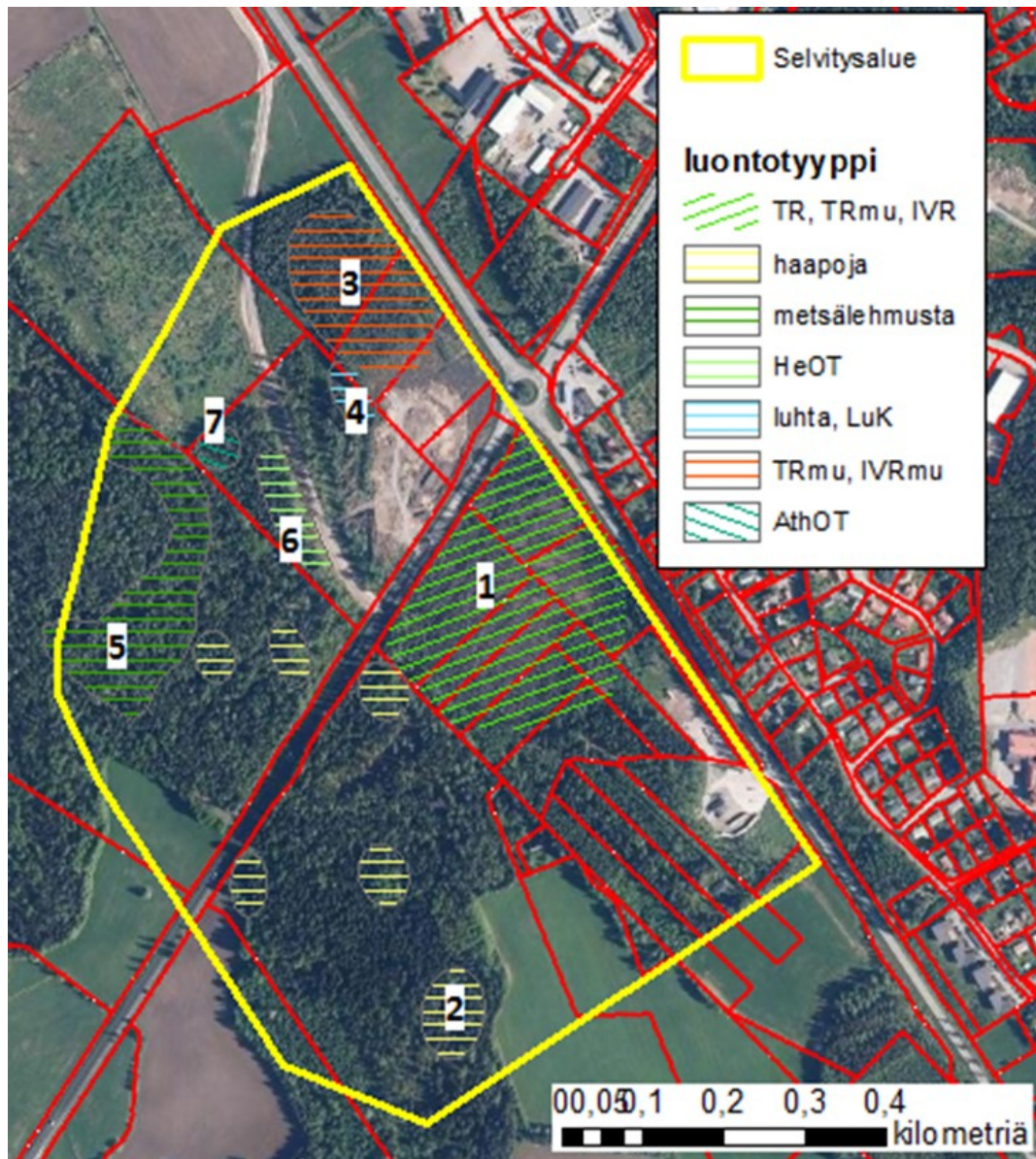
1.1.2 Metsälain erityisen arvokkaat elinympäristöt § 10

Metsiä tulee hoitaa ja käyttää siten, että turvataan yleiset edellytykset metsien biologisen monimuotoisuuden kannalta tärkeiden elinympäristöjen säilymiselle.

Monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeät elinympäristöt ovat luonnontilaisia tai luonnontilaisen kaltaisia kohteita, jotka erottuvat ympäröivästä metsäluonnosta selvästi. Näiden kohteiden ominaispiirteitä ovat:

- 1) lähteiden, purojen ja pysyvän vedenjuoksu-uoman muodostavien norojen sekä enintään 0,5 hehtaarin suuruisten lampien välittömät lähiympäristöt, joiden ominaispiirteitä ovat veden läheisyydestä ja puu- ja pensaskerroksesta johtuvat erityiset kasvuolosuhteet ja pienilmasto;
- 2) seuraavat a–e-alakohdissa luetellut suoelinympäristöt, joiden yhteinen ominaispiirre on luonnontilainen tai luonnontilaisen kaltainen vesitalous:
 - a) lehto- ja ruohokorvet, joiden ominaispiirteitä ovat rehevä ja vaatelias kasvillisuus, erirakenteinen puusto ja pensaskasvillisuus;
 - b) yhtenäiset metsäkorte- ja muurainkorvet, joiden ominaispiirteitä ovat erirakenteinen puusto ja yhtenäisen metsäkorte- tai muurainkasvillisuuden vallitsevuus;
 - c) letot, joiden ominaispiirteitä ovat maaperän runsasravinteisuus, puuston vähäinen määrä ja vaatelias kasvillisuus;
 - d) vähäpuustoiset jouto- ja kitumaan suot; sekä
 - e) luhdet, joiden ominaispiirteenä on erirakenteinen lehtipuusto tai pensaskasvillisuus sekä pintavesien pysyvä vaikutus;
- 3) rehevät lehtolaikut, joiden ominaispiirteitä ovat lehtomulta, vaatelias kasvillisuus sekä luonnontilainen tai luonnontilaisen kaltainen puusto ja pensaskasvillisuus;
- 4) kangasmetsäsaarekkeet, jotka sijaitsevat ojittamattomilla soilla tai soilla, joissa luontainen vesitalous on pääosin säilynyt muuttumattomana;
- 5) kallioperässä olevat tai kivennäismaahan uurtuneet, jyrkkärinteiset, pääosiltaan vähintään kymmenen metriä syvät rotkot ja kurut, joiden ominaispiirteenä on luonteenomainen muusta ympäristöstä poikkeava kasvillisuus;
- 6) pääosiltaan vähintään kymmenen metriä korkeat jyrkänkeet ja niiden välittömät alusmetsät;

7) karukkokankaita puuntuotannollisesti vähätuottoisemmat hietikot, kalliot, kivikot ja louhikot, joiden ominaispiirre on harvahko puusto.

Kuva 2. Tulokset. Luontotyyppien lyhenteet taulukossa 1. Kohteiden numerot vastaavasti kohdekuvauksissa.

2 ALUEKUVAUKSET JA SUOSITUKSET

2.1 HÄIJÄÄNTIEN ITÄPUOLI

kohdenro	tyyppi	luontotyyppi	ravinteisuus	luonnontilaisuus	arvo
1	ojitettu suo	TR, TRmu, IVR	1-2	Ojitettu, mutta suokasvillisuus edelleen vallitsevaa. Ennallistettavissa.	p
2	järeitä haapoja	OMT, OMaT	2	Harvennettua, mutta mahdollisesti liito-oravalle sopivaa sekametsää	p
3	ojitettu suo, muuttuma	TRmu, IVRmu	1-2	Pitkälti muuttumaa	p-
4	luhtakorpi	LuK	2	Vesiä ohjattu notkoon, kuusia kuollut, kehittymässä luhtakorveksi	p
5	varttunut lehtomainen rinne, lohkariekkoo, metsälehmusta	OMT	2	Harvennettu, paikoin pienaukkoisen, mutta monilajinen, lehtipuuvaltainen	p+
6	tuore lehto	HeOT	2-3	Harvennettu, mutta kenttäkerroksessa vaateliasta lehtokasvillisuutta	p+
7	kosteaa lehto, tihkupiintaa	AthOT	2	Vieressä aukko ja huoltotie, ympäriltä harvennettu. Lahopuuta.	p

Kolmostien länsipuolella Häijääntien molemmilla puolella on ojitettua suota. Häijääntien itä-kaakkoispuolelle jäävää soistumaa on ojitettu vähemmän (1). Ojat kiertävät soistuman, ja keskemältä on vedetty yksi poikkioja. Suon kaakkoiskulmalla luontotyyppi on isovarpurämettä (IVR), jolla mäntyvaltainen puusto on kookkaampaa. Suon keskiosat ovat edelleen tupasvillarämettä (TR), jossa mänty kasvaa tiheänä, mutta kitukasvuisena ja matalana. Kasvillisuus on edelleen suokasvillisuutta, vain suonreunan isovarpurämeellä mättäillä esiintyy kuivumista ilmentävää seinäsammalta: tupasvillarämeet muuttuvat usein kuivuessaan ensin isovarpurämeiksi.

Rahkasammalet, rämerahkasammal ja mättäiden rusko- ja punarahkasammal (*Sphagnum magellanicum coll.*) muuttuvat vallitseviksi keskemällä suota, jossa luontotyyppi on lähempänä luonnontilaista tupasvillarämettä kitukasvuisine mäntyineen. Isovarpuisuus, suopursu ja juolukka, vähenevät ja kenttäkerroksessa esiintyy kanervaa, variksenmarjaa, suomuurainta, vaivaiskoivua, suokukkaa ja isokarpalaa. Luontotyyppinä tupasvillarämeet ovat paksuturpeisia, mikä näkyy hyvin myös metrien syvyyden suo-ojan turveseinämistä.

Kuva 3 Rämeeellä suokasvillisuus on edelleen vallitsevaa ja mänty on kitukasvuista.

Ojitus on muuttanut rahkarämeen kasvillisuutta muuttamalla mahdolliset rimpi- ja välipinnat kuivemmiksi väli- ja mätäspinoiksi. Vallitseva kasvillisuus on kuitenkin suokasvillisuutta, eikä pitkälle muuttuneille turvekankaille tyypillistä metsäkasvillisuutta, kuten metsävarpuja, vielä tavata. Alue palautuisi todennäköisesti melko nopeasti luonnontilaisenkaltaiseksi, mikäli suo päätettäisiin ennallistaa ja ojat tukkia. Tupasvilla- ja isovarpurämeet ovat yleisimpiä suoluontotyyppejämme.

Suon ja kangasmaan rajalla on kapealti (metsäkorte-)korpimuuttumaa.

- ➔ Suoalueen vesitalous ei ole luonnontilaista, aluetta ympäröivät ojat ovat kuivattaneet etenkin reuna-alueita. Kasvillisuus on kuitenkin edelleen pääosin luonnontilaisen kaltaista ja ilman ojia kohde kuuluisi metsälain § 10 kohteisiin 2d) *vähäpuustoiset jouto- ja kitumaan suot*. Kohde on paksuturpeinen ja edelleen hyvin märkä ja puusto on kitukasvuista. Alue se sopii huonosti rakentamiseen ja puunsa puolesta metsätaloudellisesti kannattamaton. Vähän muuttuneet suot ovat helpoimpia ennallistaa luonnontilaisiksi, jolloin ne toimivat hiilivarastoina ja -nieluinä.

2.1.1 Lehtoa ja lehtomaista kangasta

Soistuman lounaispuolella rinteessä esiintyy tuoretta lehtoa, jossa kenttäkerroksessa tavataan isoalvejuurta ja huopa-ohdaketta, pensaskerroksessa muun muassa tertsuseljää. Pohjakerroksessa kasvaa ruusukesamalta, isokastesamalta ja metsäliekosamalta. Myös muualla metsäalueella luontotyyppiä

on tuoretta lehtoa (OMaT) tai lehtomaista tuoretta kangasta (OMT). Kenttäkerroksessa tyypillisinä esiintyvät käenkaali, oravanmarja, ahomansikka, metsäorvokki, vanamo, metsäalvejuuri, metsäimarre, metsätähti, lillukka, kevätpiippo, paikoin lehtotesma, sini- ja valkovuokko. Pensaskerroksessa esiintyy vadelmaa, pihlajan taimia ja yksittäin lehtokuusamaa, pohjakerroksessa kerrossammalta, metsäliekosammalta ja paikoin lehväsammalia ja muita lehtosammalia.

Metsä on kuusivaltaista, melko yksilajista, harvennettua ja tasaikäistä, eikä lahoppua ole keskimääräistä talousmetsää enempää. Alueella on pienaukkoisuutta ja paikoin varttuneita, jopa järeitä haapoja (2). Alue voi sopia myös liito-oravan elinympäristöksi.

Suon lounaispuolella aidatun tontin tienoilla kulkee oja, ja luontotyyppi on (mustikka)turvekangasta. Eteläpuolella Moisiantien ympäristössä on lehtopohjaista, nuorta ja harvennettua lehtipuuvaltaista sekametsikköä, jossa esiintyy kenttäkerroksessa muun muassa lehtotesmaa ja lehtokuusamaa.

- ➔ Alue ei ole luonnontilaisen kaltainen, mutta alueella esiintyy monimuotoisuutta lisääviä rakennepiirteitä: eri-ikäistä ja -lajista puustoa, lehtoa ja lehtomaisuutta. Alueella tulisi tehdä liito-oravaselvitys.

2.2 HÄIJÄÄNTIEN LÄNSIPUOLI

2.2.1 Suoalueet

Kolmostien varressa Häijääntien länsi/(pohjois-)puolella (3) on vastaavaa paksuturpeista mäntyvaltaista tupasvillärämettä kuin Häijääntien itä/(etelä-)puolella, mutta alue on ojitettu tiheämmin ja männyt ovat kookkaampia, paksuimmat yli 20-senttisiä halkaisijaltaan. Ojitus on kuivattanut sarkoja niin, että valtaosin alue on rämemuuttumaa, paikoin isovarpurämettä. Seinäsammal on pohjakerroksen valtalaji ja mättäillä kasvaa myös metsävarpuja, mustikkaa ja puolukkaa, suokasvillisuuden, kuten tupasvillan, suopursun, juolukan, isokarpalon ja yksittäisten suomurainten ohella. Rahkasammalia, räme-, rusko- ja punarahkasammalia (*S. magellanicum coll.*) esiintyy enää laikuittain.

Luontotyyppi on muuttumaa, jonka ennallistaminen vaatisi ojien täyttämisen lisäksi myös haihdutusta lisäävän kookkaan puuston osittaista poistamista. Luonnontilaan palautuminen vie kauemmin, kun suotyyppi on jo muuttumaa.

Ojituksen lounaiskulmalla luontotyyppi on kuusivaltaista korpimuuttumaa ja turvekangasta. Ojien risteyskohdan lähistölle läjitysalueen pohjoispuolelle on kerääntynyt vettä niin, että kaistale kuusia on kuollut ja kuivanut pystyyn juurien hukkuessa. Luhtaiselle alueelle (4) on syntynyt kastikkavaltaista luhtakorpea, jossa esiintyy myös ravinteisuutta ilmentävää lajistoa. Kenttäkerroksessa esiintyy Pirkanmaalla harvalukuisen korpialvejuuren (*Dryopteris cristata*) ohella muun muassa suo-ohdake, rätvänä, suo-orvokki, karhunputki ja ravinteisuutta ilmentävät lehtovirmajuuri ja mesiangervo, pohjakerroksessa korpirahkasammal.

- ➔ Suoalue on pitkälle muuttunutta paksuturpeista suota ja turvekangasta, jonka luontoarvot ovat heikentyneet. Ojien risteyskohtaan luhtainen korpialue on syntynyt osin (ja laajentunut) ojien ja lähialueiden maankäytön muutoksen seurauksena ja luhtakorville tyypillinen kasvillisuus on vasta kehittyvässä.

2.2.2 Rinnelehdot

Suon ja kangasmaan väliin on tehty huoltotie ja Häijääntien varteen on läjitetty maata. Läjitäsalueen länsipuolella nousevan Raipionmäen kivikkoiset rinteet ovat erityyppisiä lehtoja. Metsälehtimuksia kasvaa (5) rinteiden eteläosassa runkomaisena jopa niin, että luonnonsuojelulain kuvaamien jalopuulehto-luontotyyppien lukumääräiset runkovaatimukset täyttyvät (yli 20 runkomaista puuta hehtaaria). Rinteessä kasvaa paikoin myös isoja ja järeitäkin haapoja, ja sekametsä on myös liito-oravalle sopivaa elinympäristöä.

Alarinteessä lähellä huoltotietä on kaistale (6), jossa luontotyyppi on runsasravinteista lehtoa (sinivuokko-käenkaalityyppi, HeOT) ja lajistossa esiintyy paremmissa lehdissä kasvavaa, Hämeenkyrössä harvalukuista lehtopähkämöä (*Stachys sylvatica*). Muuhun lajistoon kuuluvat pensaskerroksen lehtokuusama, punaherukka, taikinamarja ja vadelma, kenttäkerroksessa lehtotesma, käenkaali, vuohenputki, metsäorvokki, metsäimarre, lehtokorte, sinivuokko, kevätlinnunherne, velhonlehti (*Circaea*), sudenmarja, ahomansikka, korpi-imarre, oravanmarja, metsäkurjenpolvi, lillukka, kivikkoalvejuuri, puna-ailakki ja sananjalka. Pohjakerroksessa tavataan lehväsammalia, ruusukesammalta ja metsäliekosammalta. Puusto on nuorta ja lehtipuita on runsaasti: haapa on paikoin valtalaji. Muuhun lajistoon kuuluvat kuusi, raita ja harmaaleppä.

Muulla luontotyyppi on keskiravinteista lehtoa (OMaT) ja karuimmilla lakialueilla enää lehtomaista (OMT). Kenttäkerroksessa kasvavat metsäimarre, käenkaali, mustikka, metsäorvokki, lehtotesma, oravanmarja, vanamo, kultapiisku, metsäalvejuuri, metsätähti, lillukka, kieli, vadelma, taikinamarja. Pohjakerroksen valtalajina esiintyy seinäsammal.

Lähellä Raipionmäen eteläpuolella kulkevaa metsäkoneen uraa alarinteen notkelmassa on pienialaisena myös korpisuutta. Myös itärinteellä lähellä alueen koillispuolen hakkuuta (7) on kosteampaa, luontotyyppinä kostea saniaisvaltainen lehto (AthOT), jossa lajistoon kuuluvat soreahiirenporras, korpi-imarre, metsäalvejuuri ja kivikkoalvejuuri, pohjakerroksessa isokastesammal, ruusukesammal ja lehväsammalet (*Mniaceae*). Tällä lailla myös lahoppuuta on keskimääräistä enemmän.

Kuva 4 Kosteaa lehdon laikku Raipionmäen rinteessä, jossa myös keskimääräistä enemmän lahoppuuta. Takana huoltotie.

Alueen metsät ovat käsiteltyjä, melko tasaikäisiä ja harvennettuja, paikoin puusto on harvaa ja aukkoista - isommat aukot ovat heinittyneitä. Puusto on pääosin nuorta tai keski-ikäistä, järeämmät ja varttuneet puut ovat yksittäisiä ryhmiä. Lahoppuuta ei ole joitakin keskittyviä lukuun ottamatta keskimääräistä talousmetsää enempää. Valtapuuna on kuusi, mutta lehtipuita, kuten koivua, haapaa, harmaaleppää, raitaa ja pihlajaa esiintyy yleisesti, paikoin myös metsälehmusta.

Alue on kuitenkin paikallisesti monimuotoisuutta rikastuttava ja sekametsä on mahdollisesti myös liito-oravalle sopivaa elinympäristöä. Alueen soistumat, vetiset ojat ja luhdat tuottavat edelleen ravintoa myös hyönteissyöjälinnuille ja lepakoille, vaikka eivät olekaan luonnontilaisia.

- ➔ Raipionmäen rinnelehdot ovat monimuotoisuudelle arvokkaita, vaikka alueita on harvennettu, eikä lahoppuuta tai vanhoja puita ole kuin paikoittain. Vaikka alue ei ole luonnontilainen, on sillä edelleen monimuotoisuutta rikastuttavia piirteitä, eri-ikäistä ja -lajista puustoa ja lehtokasvillisuutta: runsasravinteiset lehdot (sinivuokko-käenkaalityyppi, HeOT) on arvioitu luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnissa valtakunnallisesti erittäin uhanalaisiksi (EN)³.

³ Kontula, T. & Raunio, A. (toim.) 2018: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus. Osa 2. Suomen ympäristökeskus ja Ympäristöministeriö.

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161234/SY%205%202018%20Osa%202%206%20Mets%c3%a4t.pdf?sequence=44&isAllowed=y> (haettu 19.9.2018)

Luonnontilaisen kaltaiset rehevät lehtolaikut kuuluvat Metsälain § 10 kohteisiin 3): *rehevät lehtolaikut, joiden ominaispiirteitä ovat lehtomulta, vaateliakasvillisuus sekä luonnontilainen tai luonnontilaisen kaltainen puusto ja pensaskasvillisuus*. Luonnontilaisen kaltaiset metsälehmuslehdot kuuluvat Luonnonsuojelulain suojelumiin luontotyyppeihin §2 29: 1) *luontaisesti syntyneet, merkittävästä osin jaloista lehtipuista koostuvat metsiköt*.

Vaikka alue ei täyttäisi luonnontilaisuuden kaltaisuuden vaatimusta, alue on monimuotoinen ja se kehittyy luonnontilaisen kaltaiseksi monimuotoisuutta tukevia rakennepiirteitä, erityisesti vanhoja puita ja lahopuita suosimalla. Alueen puustossa on jo nyt monilajisuutta ja eri-ikäisyyttä. Alueella tulisi tehdä liito-oravaselvitys. Alue suositellaan säilyttämään puustoisena siten, etteivät alueen rakennepiirteet vaarannu.